

ooit daarmede zou kunnen congrueeren, die echter niettemin *hare realiteit* bezit. 1)

Is dan alles gelijk en eenerlei wat wij ideëel noemen en wat wij reëel heeten, een stoffelijk ding en een geest, eene werking van een stoffelijk ding en eene gedachte? De vraag zelf geeft reeds het antwoord. Wie van *gelijk-zijn* spreekt, stelt niet alleen een *zijn*, maar een *hoe-zijn*, eene *wijze* van zijn; hij voegt dus aan het begrip *zijn*, een ander begrip toe; maar wie alleen van het *zijn* spreekt, ontkent daarmede in geen en deele dat andere begrip.

Er is inderdaad *velerlei* realiteit, *velerlei* zijn, en er is een *maat* van realiteit, van zijn.

Niet slechts vele realiteiten zijn er, maar *velerlei*; niet alleen die van de geest en van de stof, maar tusschen de stoffelijke dingen onderling en de geestelijke dingen onderling bestaan verschillende verhoudingen en werkingen, die, omdat ze met dezelfde noodzakelijkheid bestaan, in dit opzicht evenzeer realiteit bezitten als die dingen zelf. Laat ons slechts bij de stoffelijke dingen blijven en daaraan een voorbeeld ontleenen.

Wanneer ik mij voor den spiegel plaats in een vertrek, waar licht is, aanschouw ik mijn beeld in den spiegel. Heeft dat beeld realiteit, *is* het? Wie er aan twijfelt neme de proef, stelle zich voor den spiegel en vrage zich dan, zijne volle opmerkzaamheid wijdende aan het beeld dat hij ziet, of het *is* of niet *is*, en hij zal gedwongen worden te erkennen, dat het *is*, dat het realiteit bezit. Het beeld *is*, het bestaat, maar het bestaat *als beeld*; het is een rechtstreeks afhankelijk *zijn*, maar het is een *zijn*, dat gij waar-

1) Kr. der rein. Vern. pag. 104 Kirchm. Ook Spinoza stelt terecht de *cogitationes* onder de *res*, Ethics I, def. II, ofschoon hij het begrip *res* niet definieert. Berkeley zegt: «ding of wat is, is de algemeenste van alle namen; daaronder vallen twee geheel van elkander verschillende en heterogene klassen, die niets met elkander gemeen hebben, namelijk geesten en ideeën. Principles cap. LXXXIX. De ideeën zijn voor hem, wat wij gewoon zijn de materiele dingen te noemen; hij definieert ze als: trage, vergankelijke, afhankelijke dingen, die niet op zich zelf bestaan, maar gedragen zijn door of bestaan in geesten of geestelijke zelfstandigheden; zij heeten *werkelijke dingen*. Cap. XXXIII.